

नियमित दिवाणी दावा क्रमांक २०२/२०२२ मधील निशाणी क्रमांक ४६ वरील आदेश
राऊ तायाप्पा भोसले तर्फे मयत वारस वि. दत्तात्रय देवाप्पा भोसले तर्फे मयत वारस
CNR NO.MHSN020012152022

१. प्रतिवादी क्रमांक १.१ ते १.६, २.१ ते २.३, ३ ते ६ यांनी, प्रस्तुतचा अर्ज, वादींच्या दाव्यातील मागण्यांचा विचार करता, दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११ ची बाधा येते, तसेच दाव्यास दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम २ नियम २ ची बाधा येते, त्यामुळे दावा कायदयाने चालू शकत नाही असे प्रतिपादन केलेले आहे.

२. सदरहु अर्जाला अनुषंगून वादी यांनी निशाणी क्रमांक ५२ कडे त्यांचे विस्तृत म्हणणे दाखल केलेले आहे. त्यांच्या म्हणण्याप्रमाणे प्रतिवादी यांनी अर्जात नमुद केलेल्या सर्व तक्रारी या गैरलागु आहेत, तसेच त्यांचा प्रथमदर्शनी केस विचारार्थ घेत असताना विचार करता येत नाही. सबब त्यांनी प्रतिवादी यांचा अर्ज फेटाळण्याची मागणी केलेली आहे.

३. प्रतिवादी क्रमांक १.१ ते १.६, २.१ ते २.३, ३ ते ६ व वादी यांच्या परस्पर कथनांवरून खालील मुद्दा विचारार्थ घेतला, त्याचा निष्कर्ष कारणमिमांसेसह खालील प्रमाणे –

अ.क्र.	मुद्दे	निष्कर्ष
१	वादी यांनी दाव्याला अनुषंगून चुकीचे मुल्यांकन केले व अपुरा कोर्ट फी स्टॅम्प दिला ही बाब प्रतिवादी यांनी शाबीत केली आहे काय ?	होकारार्थी.
२	आदेश काय ?	अंतिम आदेशाप्रमाणे.

कारणमिमांसा

४. सदरहु अर्ज विचारार्थ घेत असताना यापुर्वी याच प्रतिवादी यांनी दिलेला निशाणी क्रमांक ३७ व प्रतिवादी क्रमांक ७ ते १० यांनी दिलेल्या निशाणी क्रमांक ३८ कडील अर्जाचे अवलोकन केले. अर्जाला अनुषंगून मुळ दाव्याचे अवलोकन केले. दाखल कागदपत्रांचे अवलोकन केले. यापुर्वी याच प्रतिवादी यांनी वादी यांनी दाव्याला अनुषंगून चुकीचे मुल्यांकन केलेले आहे अशी तक्रार उपस्थित केलेली आहे. त्यामुळे प्रतिवादी यांनी उपस्थित केलेल्या वर नमुद तक्रारी विचारात घेण्यापुर्वी प्रथमतः दाव्याला अनुषंगून वादी यांनी योग्य कोर्ट फी स्टॅम्प दिलेला आहे किंवा नाही याची पडताळणी करणे आवश्यक ठरते. त्याला अनुषंगून Bombay Court Fees Act मधील Section 6 चे अवलोकन केले. तसेच, दाव्याचे मुल्यांकन योग्य आहे किंवा चुकीचे आहे यासंदर्भात कागदपत्रांच्या माध्यमातून चौकशी व तपासणी केली.

५. प्रतिवादी यांनी उपस्थित करताना केवळ दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११ इतकेच अर्जामध्ये नमुद केलेले आहे. परंतु, दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११ मधील तरतुदीबाबत याच वादी यांनी पुर्वी केलेल्या निशाणी क्रमांक ३७ कडील अर्जामध्ये स्वतंत्र तक्रारी केलेल्या आहेत. परंतु, मी सदरहु अर्ज विचारार्थ घेत असताना केवळ दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११-ब इतकीच मर्यादीत तक्रार विचारार्थ घेत आहे.

६. दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११ मधील कोणत्याही तरतुदीअंतर्गत प्रतिवादींनी अर्ज दिला तरी, कायद्याच्या महत्वाच्या तत्वाप्रमाणे सदरहु अर्ज विचारात घेत असताना केवळ आणि केवळ वादीने दाव्यात नमुद केलेली कथने विचारात घेऊनच तो अर्ज विचारात घ्यावा लागतो. सदरचा अर्ज विचारात घेत असताना

प्रतिवादी यांनी कोणते बचाव घेतले अगर प्रतिवादी यांनी वादींविरुद्ध उपस्थित केलेल्या तक्रारी कशा बरोबर आहेत हे सिद्ध करण्याचा प्रयत्न केला तरी त्या गोष्टींकडे दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११ प्रमाणेचा अर्ज विचारात घेत असताना पाहता येऊ शकत नाही. त्यामुळे वादी यांनी दाव्याकामी योग्य स्टॅम्प दिला आहे किंवा नाही ? तसेच दाव्याची आकारणी योग्य केली आहे किंवा नाही ? याची पडताळणी प्रथम करणे आवश्यक आहे. सदरहु बाबीची पडताळणी निश्चितच वादीच्या दाव्यातील मागणीवरून व मांडणीवरून करता येऊ शकते.

त्यामुळे मी प्रस्तुत अर्ज विचारार्थ घेत असताना केवळ दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११-ब इतकी मर्यादीत बाब लक्षात घेऊन, अर्जावर गुणदोषावर निकाल करित आहे.

७. वादी यांनी मुळ दावा सांगली येथील सर्वे क्रमांक ३६५/३ म्हणजेच नविन सर्वे क्रमांक ७९/३ क्षेत्र १ हे. ४४ आर संदर्भात दाखल केलेला आहे. सदरहु दावा दाखल करत असताना वादी यांनी दावा मिळकतीचे वाटप करून मागितलेले आहे. तसेच, दावा मिळकत प्रतिवादी क्रमांक १ ते ६ यांनी प्रतिवादी क्रमांक ७ ते १० यांना विक्री केली ते खरेदीपत्र वादी यांच्यावर बंधनकारक नाही असे जाहीर होऊन मिळण्याकरीता, तसेच प्रतिवादी क्रमांक १ ते ६ यांनी प्रतिवादी क्रमांक ७ ते १० यांना दावा मिळकतीसंदर्भात करून दिलेले विकसनपत्र वादी यांच्यावर बंधनकारक नाही असे जाहीर होऊन मिळण्याकरीता, तसेच निरंतर ताकीदीकरीता दाखल केलेला आहे.

८. निर्विवादपणे दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११ प्रमाणे उपस्थित केलेल्या तक्रारीसंदर्भात पडताळणी होण्यासाठी केवळ वादीच्या दाव्यातील कथनांचाच विचार करणे अपेक्षित बाब आहे. त्यामुळे वादी यांनी ज्या दावा मिळकतीसंदर्भात मुळ दावा

दाखल केलेला आहे, त्या मिळकतीच्या ७/१२ उता-याचे अवलोकन केले. वादी यांनी दाव्याकामी निशाणी क्रमांक ३/१ कडे जो वाद मिळकतीचा ७/१२ चा उतारा दाखल केलेला आहे, तो भुमापन क्रमांक ७९/३ म्हणजेच नविन सर्वे क्रमांकचा असून त्याचे क्षेत्रफळ २०.९८ आर इतके आहे. तसेच, सदरहु मिळकती बिनशेती झाल्याचे दिसून येते. सदरहु ७/१२ उता-याचे बारकाईने अवलोकन केले तर, त्यामध्ये वादी, प्रतिवादी यांच्यापैकी कोणाचीही नावे भोगावटदार सदरी दिसून येत नाहीत. परंतु, सदरहु मिळकतीच्या इतर हक्कात काही प्रतिवादी यांची नावे दिसून येतात. त्यामुळे वादी यांनी ज्या मिळकतीचे वाटप करून मागितलेले आहे त्याचा ७/१२ उताराच केसकामी दाखल केल्याचे दिसून येत नाही. त्यामुळे प्रतिवादींच्या कथनांना अनुषंगून वादी यांनी ज्या मिळकतीसंदर्भात दावा दाखल केलेला आहे त्या मिळकतीचे सध्याचे स्वरूप काय आहे ? हे कोर्टासमोर येण्याच्या दृष्टीने प्रतिवादी क्रमांक १/१ ते १/६, २/१ ते २/३, ३ ते ६ यांनी निशाणी क्रमांक ३६ कडील कागदयादीसोबत जे अनुक्रम क्रमांक १ ते १६ प्रमाणे दावा मिळकतीशी सुसंगत कागद जोडलेले आहेत, त्यावरून वादींनी दाव्यात नमुद केल्याप्रमाणे मुलतः दावा मिळकत ही शेती मिळकत राहिलेली नाही. सदरहु दावा मिळकत क्रमांक ७९/३ मध्ये प्लॉट क्रमांक २,३,५,६,८,९,१०,११,१२ पडलेले आहेत असे दिसून येते. तसेच, मुळ दावा मिळकत ७९/३ ही मा. जिल्हाधिकारी सांगली यांच्या आदेशाप्रमाणे बिनशेती झालेली आहे व त्याचे स्वतंत्र प्लॉट पडलेले आहेत असे दिसून येते. त्यामुळे वादी यांना दावा मिळकतीचे जर वाटप करून हवे असेल तर दावा दाखल करताना मिळकत ज्या स्वरूपामध्ये आहे त्या स्वरूपाप्रमाणे प्रथमतः वादी यांनी दाव्याचे मुल्यांकन करणे गरजेचे आहे. प्रतिवादी यांनी दाखल केलेल्या दिनांक १६/०१/२००२ रोजीच्या निशाणी क्रमांक ३६/१६ कडील जिल्हाधिकारी सांगली यांच्याकडील बिनशेती आदेशाप्रमाणे दावा मिळकत क्रमांक ७९/३ चे प्लॉट पडलेले आहेत. त्यामुळे वादी यांनी

दाव्याच्या आकारणीमध्ये दावा मिळकतीच्या आकारणीच्या २०० पट म्हणजे ३९०२/- रुपये इतके दाव्याचे मुल्यांकन करून ते मागत असणा-या २/३ हिश्यापोटी दाव्याचे मुल्यांकन २०६८/- रुपये करून त्यावर कोर्ट फी स्टॅम्प दिलेला आहे. सदरहु कोर्ट फी स्टॅम्प हा अपुरा आहे असे प्रतिपादन प्रतिवादी यांनी केले आहे.

९. निश्चितच, वादी हे दावा मिळकतीमध्ये त्यांना २/३ इतका हिस्सा आहे असे प्रतिपादन करीत आहेत. प्रतिवादी यांनी दावा मिळकतीचा म्हणजेच सर्वे क्रमांक ३६५/३ चा ७/१२ उतारा निशाणी क्रमांक ३६/१० कडे दाखल केलेला आहे. त्या ७/१२ प्रमाणे आता दावा मिळकतीची परिस्थिती राहिलेली नाही. दावा मिळकत ही दिनांक १६/०१/२००२ रोजी निशाणी क्रमांक ३६/१ प्रमाणे जिल्हाधिकारी यांच्या आदेशाप्रमाणे बिनशेती झालेली असल्यामुळे व त्याला अनुषंगून प्लॉट क्रमांक २,३,५,६,८,९,१०,११,१२ झालेले असल्यामुळे सदरहु प्लॉटचे बाजारभावाप्रमाणे किती मुल्यांकन होते हे प्रथमतः वाटपाचा दावा दाखल करताना वादी यांनी पाहणे अत्यंत आवश्यक होते व आहे. तसेच, सदरहु प्लॉटचे जितके मुल्यांकन आहे त्या मुल्यांकनावर वादी यांना अपेक्षित असणारा त्यांचा हिस्सा २/३ याचे किती मुल्यांकन होते ती दावा विषयाची किंमत होऊन त्यावर वादी यांनी प्रचलित नियमाप्रमाणे कोर्ट फी स्टॅम्प देणे कायद्याला अपेक्षित आहे. **Bombay Court Fees Act, 1959** मध्ये कलम ६ मध्ये नमुद केल्याप्रमाणे वाटप हवे असेल तर कशी दाव्याची आकारणी करावी लागते ? हे स्पष्टपणे नमुद केलेले आहे.

१०. वादी यांना दावा मिळकतीचे प्रतिवादी क्रमांक १ ते ६ यांनी प्रतिवादी क्रमांक ७ ते १० यांच्याबरोबर विकसनपत्र केलेले आहे याची माहिती आहे. तसेच त्या विकसन कराराला अनुषंगून खरेदीपत्र झालेले आहे याचीदेखील वादी यांना माहिती आहे.

परंतु असे असुनही आश्चर्यकारकरित्या वादी यांनी दाव्याकामी खरी वस्तुस्थिती समोर येण्याच्या दृष्टीने दावा मिळकतीचे उतारे दाखल केल्याचे दिसुन येत नाही. वादी यांनी केवळ दाव्याकामी निशाणी क्रमांक ३ / १ कडे नविन गट क्रमांक ७९ / ३ पैकी एका प्लॉटचा उतारा जोडलेला आहे यावरून वादी हे दावा मिळकतीसंदर्भात खरे चित्र कोर्टासमोर आणत नाहीत असे दिसुन येते.

११. निर्विवादपणे दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११ प्रमाणेचा अर्ज विचारात घेत असताना केवळ वादी यांनी दाखल केलेला दावा एवढीच बाब जरी विचारात घेणे कायदयाला अभिप्रेत असले तरी, जो दावा वादींनी दाखल केलेला आहे त्या दाव्याला अनुषंगून कागदपत्र वादींनी दिलेली आहेत किंवा नाही ? याची किमान पडताळणी कोर्टाने करणे आवश्यक बाब आहे असे मला वाटते. वादी यांनी दाव्याची मांडणी करताना कोर्टासमोर किमानपक्षी खरी वस्तुस्थिती आणणे गरजेचे आहे. वादी दाव्यामध्ये वाटप करून मागत आहेत. परंतु दावा मिळकत बिनशेती झालेली आहे व दावा मिळकतीचे स्वतंत्र प्लॉट पडलेले आहेत ही बाब कोर्टासमोर आणत नाहीत ही बाब निश्चितच दुर्लक्षित करण्यासारखी नाही. वादी यांनी प्रस्तुतचा दावा सन २०२२ मध्ये दाखल केलेला आहे. दावा मिळकत सन २००१ साली बिनशेती झालेली आहे. दावा मिळकतीचे स्वतंत्र प्लॉट पडल्याचे ७ / १२ चे उतारे वादींनी दावा दाखल करतेवेळीपासुनचे आहेत अशी परिस्थिती असतानाही वादी यांनी दाव्याची आकारणी शेती मिळकतीप्रमाणे करून दाव्याची आकारणी अत्यल्प म्हणजे ३१०२/- रुपये इतकी केलेली आहे. निश्चितच, दावा मिळकतीमध्ये असंख्य प्लॉट पडून त्यामध्ये असंख्य लोक त्यांचे कब्जे आहेत. त्यामुळे दावा मिळकतीमध्ये वादी वाटप करून मागत असल्यामुळे किमानपक्षी दावा मिळकत बिनशेती झालेली आहे, त्या बिनशेती झालेल्या प्लॉटच्या आकारणीप्रमाणे वादी यांनी दाव्याचे मुल्यांकन करून

त्यावर वादी जेवढा दावा मिळकतीमध्ये हिस्सा मागत आहेत त्याप्रमाणे वादी यांनी कोर्ट फी स्टॅम्प देणे कायदयाला अपेक्षित आहे.

१२. त्यामुळे वादी यांनी दाव्याची मांडणी करत असताना दाव्याची आकारणी चुकीची करून त्या चुकीच्या मुल्यांकना आधारे दाव्याकामी अपुरा कोर्ट फी स्टॅम्प दिलेला आहे ही बाब प्रतिवादी यांना प्रथमदर्शनी शाबीत करता आलेली आहे. परंतु, केवळ प्रतिवादी यांना वादी यांनी दाव्याचे मुल्यांकन चुकीचे केले व वादी यांनी दाव्याकामी अपुरा कोर्ट फी स्टॅम्प दिला म्हणून दावा कायदयाने फेटाळता येत नाही. दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ७ नियम ११-ब प्रमाणे जर वादी यांनी दाव्याचे मुल्यांकन चुकीचे केलेले असेल व अपुरा कोर्ट फी स्टॅम्प दिलेला असेल तर, वादी यांना दाव्याचे मुल्यांकन योग्य करण्याकरीता व त्या सुधारीत मुल्यांकनाआधारे दाव्याकामी योग्य कोर्ट फी स्टॅम्प देण्याकरीता पुरेशी संधी देणे कायदयाने आवश्यक बाब आहे. त्यामुळे मुद्दा क्रमांक १ चा निष्कर्ष होकारार्थी नोंदवून खालीलप्रमाणे आदेश करण्यात येतो -

आदेश

१. प्रतिवादी क्रमांक १.१ ते १.६, २.१ ते २.३, ३ ते ६ यांचा नि. ४६ कडील अर्ज अंशतः मंजूर करण्यात येत आहे.
२. वादी यांनी दाव्यातील त्यांच्या मागणीला अनुषंगून Bombay Court Fees Act Section 6(vii) मध्ये नमुद केल्याप्रमाणे दावा मिळकत नविन सर्वे क्रमांक ७९/३ चे बिनशेती होऊन जे प्लॉट क्रमांक २,३,५,६,८,९,१०,११,१२ पडलेले आहेत, त्याप्रमाणे दावा मिळकतीचे योग्य ते मुल्यांकन करून अपुरा कोर्ट फी स्टॅम्प १५ दिवसात केसकामी जमा करावा.

३. सदरहु कोर्ट फी स्टॅम्प वादी यांनी केसकामी जमा करण्यास कसुर केल्यास वादींविरुद्ध योग्य ते आदेश केले जातील.
४. उभय पक्षकारांनी सदर हुकूमाची नोंद घ्यावी.
(न्यायालयात घोषित केले.)

सांगली.

(अ. अ. मेहेंदळे)

दिनांक: २०/०१/२०२४

२ रे सह दिवाणी न्यायाधीश, व.स्तर, सांगली.

प्र मा ण प त्र

मी खात्रीपुर्वक सांगतो की, सदरहु पी. डी. एफ. फाईलमधील सर्व मजकूर मुळ आदेशाप्रमाणे शब्द नि शब्द बरोबर आहे.

लघुलेखकाचे नाव	-	आर.व्ही.जाधव
कोर्टाचे नाव	-	दुसरे सह दिवाणी न्यायालय व. स्तर, सांगली.
आदेश घोषित दिनांक	-	२०/०१/२०२४
पी.डी.एफ/अपलोडचा दिनांक	-	२०/०१/२०२४